

Elämän suojelu vaatii elonkirjoa kunnioittavaa johtajuutta

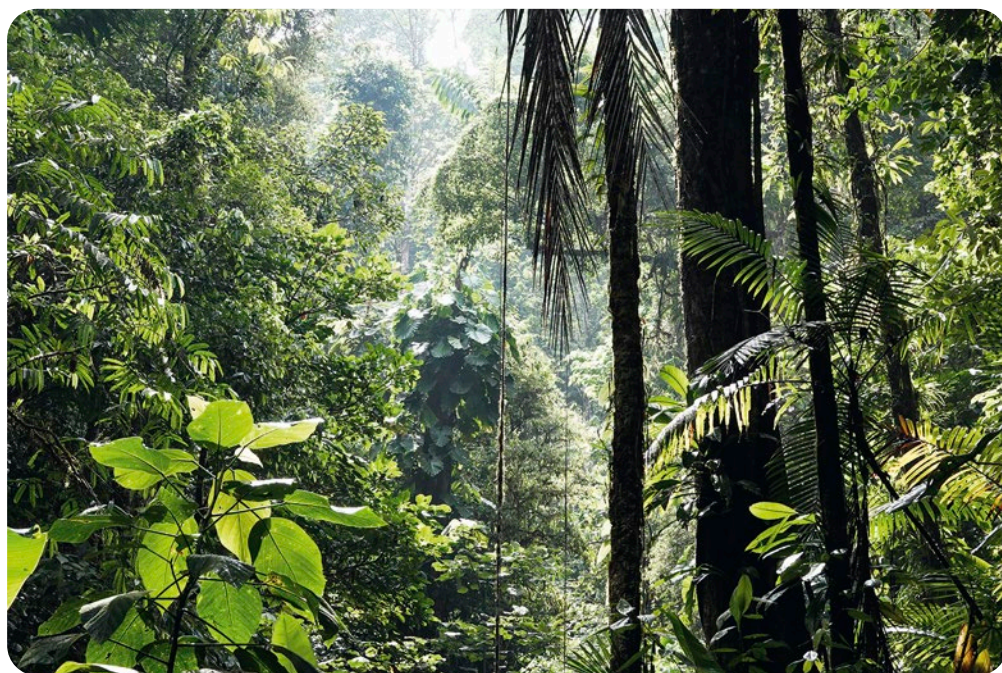
Ilmastonmuutoksen rinnalle on noussut viime vuosien aikana toinen laaja globaalihaaste: kiihtyvällä nopeudella etenevä luontokato eli luonnon köyhtyminen. Luontokato nousi esimerkiksi Suomessa laajempaan keskusteluun vasta vuoden 2018 tienoilla. Tämän jälkeen eri toimijat ovat alkaneet nopeasti pohtia, miten luonnon monimuotoisuus on mahdollista huomioida kestävämmän esimerkiksi yritystoiminnassa.

TEKSTI: JUULIA RÄIKKÖNEN, ILARI E. SÄÄKSJÄRVI & ANU VEIJALAINEN

Tällä kirjoituksella haluamme haastaa lehden lukijoita, yritysten, kuntien ja valtionhallinnon liiketoiminnan ja strategisen suunnittelun johtotehtävissä toimivia tietoasiantuntijoita, toteuttamaan luonnon monimuotoisuutta kunnioittavaa johtajuutta omassa organisaatiossaan.

Biodiversiteetti eli luonnon monimuotoisuus tarkoittaa elämää sen kaikissa eri ilmenemismuodoissa.

Luontokato on jatkunut jo pitkään, ja voidaan puhua myös biodiversiteettikriisistä, joka hoitamattomana johtaa kuudenteen massasukupuuttoon.

Trooppiset sademetsät ovat biodiversiteetiltään erityisen rikkaita, sillä niissä sijaitsee suurin osa kaikista maapallon eliölajeista. Kuvassa Cost Rican sademetsää lähellä La Gamban tutkimusasemaa.

Kuva: Alenka Skvarc, Unsplash.

Jokaiselle lajilla on luonnossa oma roolinsa esimerkiksi muiden eliölajien ravintona, petoina, ravinteiden kierrättäjinä tai pölyttäjinä. Ihminen on yksi laji muiden joukossa. Olemme täysin riippuvaisia luonnon monimuotoisuuden tarjoamista ekosysteemipalveluista, joiden ansiosta meillä on esimerkiksi happea hengitettäväksi, puhdasta vettä juotavaksi, ravintoa syötäväksi sekä lääkeaineita, joilla voimme ehkäistä tai parantaa monia sairauksia.

Ihmistoiminnan vaikutuksesta elämän kirjo kuitenkin köyhtyy nopeasti. Luontokato on jatkunut jo pitkään, ja voidaan puhua myös biodiversiteettikriisistä, joka hoitamattomana johtaa kuudenteen massasukupuuttoon. Jat-

kuvaan talouskasvuun perustuva yhteiskunta ja talousjärjestelmä nojaavat luonnonvarojen ylikulutukseen, mikä on johtanut elinympäristöjen tuhoutumiseen, eliölajien kestäättömään hyödyntämiseen sekä ilmastonmuutoksen, saastumisen ja ihmistoiminnan vuoksi uusille alueille leviävien vieraslajien syvenevään spiraaliin.

Luontokato myös heikentää luonnon mahdollisuuksia tuottaa ekosysteemipalveluita, minkä vuoksi tulevaisuutemme on uhattuna. Aikaa ei ole hukattavaksi, sillä uusimpien arvioiden mukaan jopa miljoona eliölajia on vaarassa kuolla sukupuuttoon seuraavien vuosikymmenten aikana.

Kestävästä kehityksestä kohti uudistavaa kehitystä?

Kestävä kehitys viittaa yhteiskunnalliseen muutokseen, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Kestävän kehityksen juuret juontavat vuoden 1987 YK:n Brundtlandin komissiossa alkaneeseen prosessiin, joka on nostanut ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden kiinteäksi osaksi politiikkaa, liiketoimintaa, koulutusta ja arkipäivän kulutusvalintoja.

Kestävä kehitys ei kuitenkaan ole onnistunut ratkaisemaan biodiversiteettikriisiä, vaan päinvastoin, sekä luonnonvarojen ylikulutus että luontokato etenevät kiihtyvällä nopeudella. Yhtenä syynä lienee se, että kestävä kehitys perustuu mekanistiseen maailmankuvaan eli näkee ihmiset erillisinä muusta luonnosta. Siinä missä kestävä kehitys pyrkii ratkomaan biodiversiteettikriisiä reduktiivisesti eli hallitsemalla järjestelmien osia erillisinä kokonaisuuksina, niin sanottu regeneratiivinen eli uudistava kehitys käsittää ihmiset osana luontoa ja lähestyy ekologisten kriisien hillitsemistä holistisesta näkökulmasta. Ekologiseen maailmankuvaan perustuva uudistava kehitys näkee sosioekologiset järjestelmät elävinä ja reagoivina kokonaisuuksina, joissa ihmisten tehtävä on tukea elämälle suotuisia olosuhteita.

Maailmamme voisi näyttää kovin erilaiselta, jos näkisimme itsemme avainlajin tapaisessa roolissa osana planeetan systeemiä. Avainlajit ovat eliölajeja, jotka mahdollistavat lukuisten muiden lajien kukoistamisen ympäristössään ja ikään kuin kannattelevat muuta elämää. Yksi esimerkki kotimaisesta avainlajista on haapa: lukuisten muiden eliölajien ravinnonlähde, suojapaikka ja pesäpuu. Haavan kaltaisena ”avainlajina” ihmisellä olisi edelleen vahva vaikutus ympäristöön, mutta pyrkimyksenä ei olisi kestävä kehityksen mukainen haitanteon lopettaminen vaan alueen elämän jatkuva rikastuttaminen.

Oleellista on se, kuinka suunnittelemme yhteiskunnan järjestelmiä ja kannattelemme yhteisöjä, jotta ne järjestäytyvät tuottamaan aina uutta elämää ja elinkykyä synnyttäviä olosuhteita.

Mehiläinen on tehokas pölyttäjä ja merkittävässä asemassa maailman ravinnontuotannon kannalta. Eri mehiläislajit pölyttävät arviolta 75–85 % maailman kasveista. Kuva: Roberto Lopez, Unsplash.

Aikaa ei ole hukattavaksi, sillä uusimpien arvioiden mukaan jopa miljoona eliölajia on vaarassa kuolla sukupuuttoon seuraavien vuosikymmenten aikana.

Luonnon monimuotoisuutta kunnioittava johtaminen

Vaikka elämme kriittisiä aikoja, toivoa ei kuitenkaan pidä menettää – ihmiskunnalla on jo olemassa työkalut luontokadon pysäyttämiseksi. Valitettavasti meiltä kuitenkin puuttuu edelleen sekä yhteisymmärrystä tilanteen vakavuudesta että kunnianhimoisia päätöksiä ja toimia sen korjaamiseksi riittävän nopealla aikataululla.

Turun yliopiston biodiversiteettiyksikön johtama STN Biodiversity-respectful Leadership -hanke tutkii, tukee ja mahdollistaa muutosta kohti luonnon monimuotoisuutta kunnioittavaa johtajuutta yksilö-, organisaatio- ja yhteiskuntatasoilla. Strategisen tutkimusneuvoston rahoittamassa BIODIFUL-konsortiossa työskentelee yli 40 tutkijaa, jotka edustavat lukuisia eri tieteenalajoja. Yhteistyössä laajan kumppanuusverkoston kanssa tutkijat luovat ajatuskehikkoa, jossa luonnon monimuotoisuuden kunnioittaminen on osa yhteiskunnallista päätöksentekoa, yritysstrategiaa ja kulutusvalintoja.

>>

Kestävä kehitys ei kuitenkaan ole onnistunut ratkaisemaan biodiversiteettikriisiä, vaan päinvastoin, sekä luonnonvarojen ylikulutus että luontokato etenevät kiihtyvällä nopeudella.

Maailmamme voisi näyttää kovin erilaiselta, jos näkisimme itsemme avainlajin tapaisessa roolissa osana planeetan systeemiä.

Luonnon monimuotoisuutta kunnioittava johtajuus tähtää luontokadon pysäyttämiseen, jonka edellytyksenä on luonnon kokonaisheikentymättömyys. Sen saavuttaaksemme ihmisen aiheuttamat luontohaitat voivat olla enintään yhtä suuret kuin luonnontilan paranemat. Koska luontokato on jatkunut jo pitkään, kokonaisheikentymättömyyden saavuttaminen ei riitä. Tavoitteeksi ollaankin asettamassa luonnon kokonaistilan parantamista.

Luontopositiivisuus viittaa tilaan, jossa ihmistoi-
mien yhteisvaikutus luonnon monimuotoisuuteen on positiivinen vahvistaen luonnon hyvinvointia eli luonnolle tuotetut hyödyt ylittävät luonnolle aiheutetut haitat (ns. net positive). Tämä voi tarkoittaa tilannetta, jossa ihmistoisinnasta yhdellä paikalla aiheutunut haitta ”korvataan” eli kompensoidaan parantamalla olosuhteita toisaalla. Tämä ajatustapa kuitenkin poikkeaa uudistavan kehityksen tavoitteesta, jossa saman paikan yksilö, yhteisö ja muu luonto

jäävät alkutilannetta parempaan kuntoon uudistavan ihmistoisinnan seurauksena.

Millainen kestävä tulevaisuuden rakentaja sinun organisaatiostasi voisi paljastua, jos kaikkea toimintaa ohjaisi luonnon monimuotoisuutta kunnioittava johtajuus ja pyrkimys luoda kokonaisvaltaisesti elämää ja elinkykyä edistäviä olosuhteita? ■

Juulia Räikkönen työskentelee yliopistotutkijana Turun yliopiston biodiversiteettisyksikössä, johtaa LUMO-hanketta ja koordinoi STN BIODIFUL -hanketta.

Ilari E. Sääksjärvi on Turun yliopiston biodiversiteettitutkimuksen professori, Luontopaneelin varapuheenjohtaja ja biodiversiteettisyksikön sekä STN BIODIFUL -konsortion johtaja.

Anu Veijalainen työskentelee tutkijatohtorina STN BIODIFUL -hankkeessa ja Turun yliopiston biodiversiteettisyksikössä.

*BIODIFUL-hankkeen kotisivut
<https://biodiful.fi/>*

Avainlajit mahdollistavat monien muiden lajien kukoistamisen. Voisimmeko nähdä itsemme avainlajin kaltaisessa roolissa?

Kuva: Jean Lakosnyk, Unsplash.